

”Översiktsplan Kiruna kommun 2015-859”
diabas@kiruna.se

Granskning av förslag till översiktsplan för Kiruna kommun

Bakgrund

Kiruna kommun har upprättat ett förslag till ny kommuntäckande översiktsplan. Förslaget är utställt i enlighet med 3 kap. 12 § plan- och bygglagen (PBL), under tiden 17 april till 18 juni 2018.

Översiktsplanen ska redovisa hur kommunen ser på mark- och vattenanvändning och bebyggelsens utveckling i kommunen. Översiktsplanen är resultatet av en dialog mellan stat och kommun bl.a. om hur värden av nationellt slag bör beaktas. Översiktsplanen är vägledande för efterföljande beslut.

Enligt 3 kap 16 § PBL ska länsstyrelsen under utställningstiden avge ett granskningsyttrande över översiktsplaneförslaget. Detta granskningsyttrande utgör statens samordnade syn på förslaget.

Av yttrandet ska framgå om

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap miljöbalken,
2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap miljöbalken inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse blir olämplig med hänsyn till de boendes och övrigas hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Länstyrelsen har lämnat ett samrådsyttrande över planförslaget den 12 februari 2018. Efter samrådet har planförslaget reviderats bl.a. utifrån de synpunkter som Länstyrelsen framfört i samrådsyttrandet.

Detta yttrande behandlar i första hand de punkter som omnämns ovan i de delar Länstyrelsen har synpunkter .

Kommunen ska enligt PBL 4 kap. 20§, redovisa länsstyrelsens granskningsyttrande tillsammans med översiktsplanen. Om länsstyrelsen inte godtagit planen i en viss del, ska det anmärkas i planen.

Länsstyrelsens yttrande

Allmänt

De synpunkter Länsstyrelsen framförde i samrådsyttrandet 2018-02-12 har till stor del beaktats i den aktuella granskningshandlingen. De ganska omfattande omarbetningar av handlingarna, bidrar till att Länsstyrelsen anser att planen i väsentliga delar kan fungera för sitt syfte som stöd och vägledning i den fysiska planeringen.

Översiktsplanen har nu en tydligare struktur mellan de olika dokumenten. Det ingår också en bra läshänvisning som förklarar dokumentens roll och inbördes sammanhang. Inledningsvis framgår även vilka äldre fördjupade översiktsplaner (FÖP:ar) som med aktuell översiktsplan, upphör att gälla. En karta som visar de olika bygderna har tillförts plankartan vilket underlättar läsbarheten. Det skulle underlätta ytterligare med kartbilder över respektive bygd med dess ingående orter, vägar m.m. vilka hänvisas till i text. Länsstyrelsen anser fortfarande att översiktsplanen lider av svårlästa kartor.

Sammanfattning

Kiruna kommun omfattar ett stort geografiskt område, med många markanspråk, vilket innebär att en översiktsplan som ska vara vägledande när det gäller hela områdets mark- och vattenanvändning med nödvändighet blir en omfattande handling.

Länsstyrelsen anser att förslaget i de flesta avseenden uppfyller kraven i PBL 3 kap. och kommunen har lyft de frågeställningar som en översiktsplan enligt PBL ska omfattas.

Trots detta anser Länsstyrelsen att det fortfarande finns brister när det gäller hanteringen av vissa väsentliga frågor. Det handlar framförallt om redovisningen av hur riksintressen tillgodoses, då särskilt avseende riksintresse för rennäring som berör mycket stor andel av markområdena inom kommunen. Därutöver har Länsstyrelsen synpunkter på hur frågan om LIS-områden har hanterats och hur dessa områden redovisas. I den fortsatta planeringen behöver dessa frågor utredas och hanteras mer utförligt.

Länsstyrelsens särskilda bevakningsområden enligt PBL 3 kap. 16§

Riksintressen

Riksintressen redovisas samlat i del 1 samt i MKB. Här görs också en bedömning av hur planen kan komma att påverka riksintressena. Därutöver redovisas i planförslaget (del 2) för varje bygd under rubrik ”miljökonsekvenser”, bedömning av hur förslaget påverkar riksintressena. Kommunens övergripande syn på riksintressenas hantering i efterföljande planering framgår av de planeringsöversväganden som avslutar avsnittet om riksintressen i del 1.

Riksintressena redovisas även i del 2, inom respektive bygd med rekommendationer (planeringsöversväganden) för framtida planering. I de planeringsöversväganden som redovisas i del 1 och del 2 kan kommunens syn på hur riksintressen avses tillgodoses utläsas. Här framgår även att frågor om påverkan på riksintressen i många fall kan behöva avgöras i samband med kommande planering och prövning.

Riksintresse rennäring (Miljöbalken, MB 3 kap.5§)

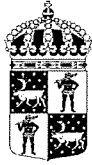
Områden av riksintresse för rennäring omfattar stora delar av kommunen. Det är oundvikligt att andra utvecklingsförslag kommer i beröring med rennäringens riksintresseområden och därmed också att intressekonflikter kan uppstå. Länstyrelsen konstaterar att flertalet av de förslag som presenteras i översiktsplanen kan innebära konflikt med rennäringens intressen, vilket också redovisas i planförslaget. Med utgångspunkt från den information som finns i planhandlingarna anser Länstyrelsen att det inte går att bedöma om förslagen är genomförbara med hänsyn till påverkan på riksintresse för rennäringen (se nedan). Länstyrelsen anser att frågorna behöver utredas vidare inför kommande detaljplanering.

Länstyrelsen saknar i översiktsplanen, en övergripande syn på rennäringen, där funktionella samband, bl.a. avseende flyttleder och renarnas behov av att fritt kunna ströva mellan olika årstidsland beaktas ur ett landskapsperspektiv, t.ex. i form av tematiskt tillägg till översiktsplanen. En sådan utgångspunkt menar Länstyrelsen skulle underlätta bedömningar om de olika planförslagen kan innebära påtaglig skada på riksintresset. Indelningen i bygder innebär en försvårande omständighet när det gäller att se rennäringen i ett helhetsperspektiv. Samebyarnas indelning följer inte bygdeindelningen, utan de ligger i nordväst – sydostlig riktning och det är viktigt att rennäringens riksintresse tillgodoses så att samebyarna tillförsäkras en fungerande infrastruktur. T.ex. behöver samebyarnas flyttleder förbi Kiruna stad säkerställas. Sociala och ekonomiska konsekvenser för rennäring och renskötsel som en del av samisk kultur bör också belysas i planen.

Bland de förslag som redovisas i översiktsplanen där Länstyrelsen ser risk för konflikt med rennäringens riksintressen, kan nämnas en framtida gokartbana om den lokaliseras vid Kurravaaravägen, utvecklingsområden för industri söder om Lombolo som kan komma i konflikt med befintlig ekodukt och nytt industriområde längs E10:ans östra infart i anslutning till flyttled. Även förslagen om lokalisering av begravningsplats för djur, krematorium och avfallsanläggning längs Kurravaaravägen kan komma i konflikt med flyttled. I anslutning till södra infarten prövas utredningsområde för återvinningscentral vid flytt från Kiruna centralort. Området ligger inom område som utgör riksintresse rennäring (flyttled). Vissa LIS-områden har också föreslagits inom rennäringens riksintresseområden och kan kräva särskilda studier innan lämpligheten kan avgöras.

Problematiken med nuvarande helikopterlandningsplats i Nikkaluokta behöver lösas. De förslag som redovisas ligger inom område av riksintresse för rennäring. Länstyrelsen anser att Kiruna och Gällivare kommun bör utreda helikoptertrafiken gemensamt för att komma fram till en lämplig lösning för helikopterbolag, boende, turism och rennäring. Även föreslagen ny lokalisering av helikopterlandningsplats som ersättning för den i Abisko kan innebära konflikt med rennäringens riksintresse och kräver särskilda studier för att finna lämplig lokalisering.

Kommunen lyfter även i MKB risken för konflikt med rennäringens riksintressen med planerad utveckling av verksamheten vid Esrange.

Flertalet av de förslag som redovisas i översiktsplanen kräver markåtkomst på statens mark, där Länsstyrelsens eller Statens fastighetsverk fattar beslut. En väl genomarbetad och förankrad översiktsplan utgör ett viktigt underlag och kan underlätta processerna i samband med markupplåtelse och friköp.

Riksintresse kulturmiljö (MB 3 kap.6§)

Länsstyrelsen noterar att kommunens syn när det gäller hantering av riksintresse kulturmiljö saknas i den redovisning som görs i planeringsöversväganden i del 1.

Totalförsvaret (MB 3 kap.9§)

Inom det utpekade områden för vindkraft Karesuando X kan etablering av vindkraft skada riksintressen för totalförsvarets militära del som omfattas av sekretess. Området bör lämpligen utgå.

Riksintresse "obruttet fjäll" (MB 4 kap. 5§)

Länsstyrelsen noterar kommunens syn på att avgränsningen av riksintresset "obruttet fjäll" bör justeras så att de byar och bebyggelseområden som nu ligger innanför gränsen inte längre ska omfattas av bestämmelserna. Länsstyrelsen delar kommunens uppfattning att gränsen bör ses över bl.a. i detta avseende. Om gränsen flyttas är det dock viktigt att gränsdragningen genomförs så att fjällen Korttovaara och Čalvilgaš, liksom de delar av Alajures naturreservat som ligger inom obruttet fjäll, förblir riksintresse även fortsättningsvis.

Det LIS-område som föreslagits i byn Viikusjärvi B76, ligger innanför gränsen till obruttet fjäll. LIS-skälet kan inte tillämpas i enlighet med förslaget eftersom bebyggelse och anläggningar endast kan komma till stånd inom obruttet fjäll, om de behövs för rennäringen, den bofasta befolkningen, den vetenskapliga forskningen eller det rörliga friluftslivet.

Natura 2000 (MB 4 kap.8§)

I områdesbeskrivningarna för naturreservaten *Pessinki FUR*, *Rautas FUR*, *Rautasakkara*, *Stordalen* och *Torneträsk-Soppero FUR* bör det tilläggas att områdena även är Natura 2000- områden.

I områdesbeskrivningen för naturreservaten N2 Del av naturreservatet Torneträsk-Soppero fjällurskog och N2 Naturreservatet Masugnsbyn behöver texten om Natura 2000 justeras. Det behöver tydliggöras att det är s.k. Natura 2000 prövning som gäller. Detta innebär att det krävs tillstånd enligt enligt 7 kap 28 a § MB för verksamheter som kan riskera att påverka Natura 2000-områden på ett betydande sätt. Om verksamheten leder till skada på naturtyper eller arter i Natura 2000-området krävs tillstånd från regeringen.

Inom Kirunafjällen saknas redovisning samt kartbild av Natura 2000 områden. Inom Torneträskbygden visar bilden på Riksintressen Natura 2000 inte Torneträskbygden utan bilden visar Natura 2000 i Kiruna närområde.

Miljö kvalitetsnormer, MKN

Miljö kvalitetsnormerna presenteras övergripande i del 1. Där redovisas även generella planeringsöverväganden avseende MKN omgivningsbuller och MKN vatten. En redovisning görs även per bygd, hur planförslaget kan komma att påverka MKN vatten.

Även i MKB hanteras frågan om MKN övergripande med redovisning per bygd. I planhandlingen, del 2 redovisas också MKN vatten, både när det gäller nuläge och vilken påverkan som genomförande av planen kan innebära i bygden. Länsstyrelsen anser därmed att frågan om MKN vatten i huvudsak är väl belyst i planhandlingarna.

Länsstyrelsen saknar en bedömning av risk för påverkan på MKN vatten om de föreslagna LIS-områdena bebyggs, eftersom avloppslösningarna i de flesta fall förutsätts bli enskilda. Som exempel kan nämnas stycket om Svappavaara-Vittangbygden där kommunen redogör för nuvarande vattenstatus och nämner att det finns föreslagna områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge, men utan att beskriva planförslaget påverkan på MKN vatten.

För LIS-områden är det två aspekter som är särskilt viktiga för bedömning av risk för MKN vatten. Det gäller fysiska förändringar av närmiljön samt förändrad vattenkemi genom belastning av näringsämnen och förorenande ämnen. Kommunen behöver därför tydliggöra om planen är genomförbar utan risk för påverkan från avlopp och fysiska förändringar av närmiljön vid sjöar och vattendrag.

Kommunen beskriver i allmänna ordalag att miljöfarliga verksamheter (ex reningsverk) följer gällande tillstånd och klarar utsläppsvillkor. Det kan ändå finnas skäl att se över om villkoren är tillräckliga för att inte äventyra att MKN nås, särskilt i fall där man planerar att utöka antalet anslutna hushåll till befintliga reningsverk. Det är också viktigt att kommunen bedriver recipientkontroll i de vatten som belastas av reningsverk och andra kommunala verksamheter, då kommunen ansvarar för tillsyn av att MKN nås. Miljö kvalitetsnormerna får inte överträdas även om en verksamhet följer villkor i gällande dom om tillstånd enligt miljöbalken.

Landsbygdsutveckling i strandnära läge –LIS

I del 1 redovisas lagstiftning samt hur kommunens urvalsprocess har gått till avseende LIS-områden. Delen omfattar även en karta på kommunnivå över de utpekade områdena för landsbygdsutveckling. Varje föreslaget LIS-område redovisas närmare i del 2 under respektive bygd och ort.

Antalet LIS-områden har minskats både till antal och utbredning sedan samrådsskedet. Det är dock fortfarande svårt att få en helhetsbild över LIS-förslaget eftersom redovisningen sker per ort. I vissa fall redovisas dessutom området på olika ställen beroende på om bebyggelsen kategoriseras som boende eller fritidsboende. T.ex. Laukkuluspa presenteras både under B 60 och F11.

Lis-områden sammanfaller ofta med områden av riksintresse och andra allmänna intressen och är i vissa fall inte tidigare bebyggda. Påverkan på riksintressen, andra intressen, naturvärden och allmänhetens tillgänglighet har inte utretts och/eller beskrivits i tillräcklig omfattning.

I redovisade LIS-områden är dispens möjlig att ge om vissa förutsättningar och villkor är uppfyllda. Strandskyddets syften, allemansrättslig tillgänglighet och goda livsvillkor för växt- och djurlivet, måste alltid uppfyllas för att dispens ska kunna ges. Dessutom måste hänsyn tas till andra anspråk och intressen sårbarhet och risker värden och kvaliteter i befintlig natur- och kulturmiljö riksintressen och andra skydd. I arbetet med att peka ut LIS-områden har kommunen tagit hänsyn till ovanstående på en övergripande nivå. I den fortsatta prövningen i plan eller enskilda dispensärenden ska hänsyn tas till vad som gäller för den specifika platsen då förutsättningarna kan variera inom LIS-områdena.

Utpekande av LIS-områden bör åtföljas av ett underlag som redovisar hur strandskyddets syften inte riskerar att motverkas. Eftersom beskrivningar av de enskilda områdena är knapphändiga, kan Länsstyrelsen inte ta ställning till om det är lämpligt att peka ut områdena som LIS-områden. Detta innebär också att beskrivningar, utredningar och naturinventeringar behöver göras i samband med enskilda strandskyddsdispenser i framtiden.

Planen saknar en beskrivning av varje LIS-område, exempelvis med avseende på naturmiljön, växt- och djurlivet, rennäring, friluftlivsvärden, befintlig bebyggelse och infrastruktur idag etc. Även motivering till varför just dessa områden är utpekade fattas.

Det finns många okända naturvärden längs älvar och sjöar, både på land och i vattnet. Att ett område inte hyser några kända naturvärden säger därför ingenting om dess lämplighet för bebyggelse. Flera områden kan mycket väl visa sig hysa höga naturvärden och rödlistade/fridlysta arter, vilket kan innebära att bebyggelse inte är en lämplig markanvändning. För flertalet områden kan det behövas naturvärdesinventering innan områdenas lämplighet kan bedömas.

Synpunkter på vissa LIS-områden

LIS-områden inom Torneträskbygden

Hela Torneträskområdet är av riksintresse för naturvård och friluftsliv samt omfattas även av bestämmelserna i miljöbalken 4 kap. 1, 2 §§. Flera LIS-områden har efter samrådet tagits bort inom Torneträskbygden. Länsstyrelsen anser att det är olämpligt att peka ut LIS-områden i direkt anslutning till Torneträsk, och andra sjöar inom bygden. Viss förtätning inom befintliga fritidshusområden samt eventuella anläggningar för besöksnäringen kan efter utredning vara möjligt. Oexploaterade områden är inte lämpliga att peka ut som LIS-områden.

Masugnsbyn Väst GS

Området ingår ett större område som har klassats som naturreservatsklass och naturvärdesinventering behöver göras innan det pekas ut som LIS-område.

Kirkkoväartjärvi YF5

Flygbilder över det föreslagna LIS-området visar att även vattenområdet (flera grunda vikar) verkar ha höga naturvärden och både land och vattenområdet bör därför naturvärdesinventeras innan området pekas ut som LIS-område. Kommunen har i planen uppgett att bebyggelse vid grunda vikar har undvikits pga. höga naturvärden och eventuell negativ påverkan av mänsklig aktivitet. Samma resonemang bör gälla avseende utpekanden av LIS-områden i direkt anslutning till grunda vikar.

Mertajävi BJ40 – Den centrala välhävdade odlingsmarken på Nervaudden har överlappats med LIS till stor del. Länsstyrelsen vidhåller att karaktären och de hävdade markerna bör värnas.

Kuttainen BJ 31

Föreslaget LIS-område för bostäder på by-udden har minskats efter samrådet, men merparten är kvar. Karaktären och de hävdade markerna i en jordbruksby på denna breddgrad ska värnas

Viikusjärvi B76

Lis-områdena är belägna inom obrutet fjäll. Bebyggelse kan enligt MB 4:5 kan endast medges för bofasta befolkningen, rennäringen, det rörliga friluftslivet och den vetenskapliga forskningen.

Detaljsynpunkter

Kulturmiljö

Länsstyrelsen noterar att det som presenteras under rubriken ”Fornlämningar” är de s k fornvårdsmiljöerna. Kända fornlämningar inom kommunen uppgår till tusentals och då är stora ytor inom kommunen inte inventerade. De är samtliga skyddade enligt Kulturmiljölagen, kända såväl som okända.

I del 1, under avsnitt om konsekvenser står ”Arkeologisk utredning föreslås i områden med många kända fornlämningar, men även vid större exploateringar. ” Texten bör kompletteras med att kravet är att vid alla byggen och andra markingrepp som planeras inom 150 meter från en fornlämning ska samråd ske med Länsstyrelsen enligt kulturmiljölagen, KML 2 kap 10§. Länsstyrelsen bedömer om fornlämningen berörs.

Om fornlämningen påverkas krävs arkeologisk undersökning enligt KML 2 kap 12-13§. När större markområde tas i anspråk - som detaljplanläggning för mer omfattande byggande- kan det bli aktuellt att göra en arkeologisk utredning, som bekostas av kommunen/exploatören enligt KML 2 kap 11§.

Naturmiljö

Generellt så saknas det underlag för bedömningar av de olika förslagens lämplighet med hänsyn till påverkan på naturvärden. T.ex. föreslås utvecklingsområde för industri vid korsningen E10 -Jukkasjärvi, ett område där fåglar samlas och i Artportalen finns inrapporterat en del skyddsvärda fågelarter. Även förslaget till ny gokartbana, väster om flygplatsen, kan komma att störa fågellivet samt beröra våtmarken Piekkusvuoma, (klass 3) enligt Länsstyrelsens våtmarksinventering (VMI). Länsstyrelsen anser att kommunen behöver utreda och beskriva planförslagets påverkan på naturmiljön.

Om planering av bebyggelse ska ske i angränsning till naturreservatet i Abisko, bör det finnas en viss buffertzonen mot reservatet för att minska risk att värden i reservatet påverkas negativt, t.ex. när det gäller området fågelliv.

Länsstyrelsen anser att texten om inventering som redovisas under rubriken ”ett rikt växt- och djurliv” även bör finnas med under rutorna med Planeringsöverväganden dvs. *Vid*

Länsstyrelsen
Norrbotten

GRANSKNINGS-
YTTRANDE

8 (8)

Datum
2018-06-18

Diarienummer
401-4766-18

exploatering av nya områden utanför redan ianspråktagen mark bör förekomst av hotade och sårbara arter beaktas. Naturinventeringar i sådana områden bör vara regel. Ovanstående gäller även del 1 under samtliga blå rutor med *Hantering av enskilda ärenden/planeringsöverväganden* där texten om naturinventering vid ej ianspråktagen mark fanns med i samrådshandlingen men har tagits bort i granskningshandlingen.

I områden med höga naturvärden av naturreservatsklass samt inom områden med riksintresse naturvård anges att naturinventering ska göras vid detaljplaneläggning. Detta är en bra intention men Länsstyrelsen vill framhålla att exploatering av områden av reservatsklass som regel inte är lämpligt.

När det gäller det område som har pekats ut för vindkraft, Kaareavaara/Tulinkivaara (XVind) är det tveksamt om det är en lämplig lokalisering för etablering av vindkraft. Länsstyrelsens bedömning bygger på att det inte finns något utbyggd nät av skogsbilvägar i området och att det är i stort sett väglöst, vilket gör att en etablering av en vindkraftspark kommer att medföra relativt stora förändringar av naturmiljön. Det finns också indikationer på att det kan finnas höga skogliga värden i området. I området finns det våtmarker (naturvärdesklass 1-3) enligt våtmarksinventeringen VMI. Dessa marker bör inte ingå i det föreslagna området.

Rennäring

Skoterleder utgör en viktig del av infrastrukturen i kommunen en stor del av året. Skoterleder i Kiruna stads närområde borde framgå av planen och bedömas i MKB då de har en stor påverkan på samebyarnas vinterbete och flytt förbi staden.

Samråd och beslut

Samråd ägt rum med följande myndigheter: Statens Geotekniska institut (SGI), Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB), Statens Fastighetsverk, SMHI, Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Post- och telestyrelsen, Energimyndigheten, Lantmäteriet, Skogsstyrelsen, Trafikverket och Sametinget.

Inom Länsstyrelsen har samråd ägt rum med länsstyrelsens enheter för miljöskydd, samhällsskydd, naturmiljö, miljöanalys samt naturresurs- och rennäring .

Beslutet har fattats av länsråd Johan Antti med planarkitekt Inger Krekula som föredragande.

Johan Antti

Inger Krekula